

9. Платонов В.Н. Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте : Общая теория и ее практиче-

ские приложения : в 2-х кн. / В.Н. Платонов. – Кн. 2. – Киев : Олимпийская литература, 2015. – 752 с.

УДК 378.147 (075.4)

ВІРТУАЛЬНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КРАЇНОЗНАВЧОЇ ТА ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВЧОЇ КОМПЕТЕНЦІЙ У СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Журавель Т.В., викладач кафедри іноземної філології
Національний авіаційний університет

Хайдарі Н.І., викладач кафедри іноземної філології
Національний авіаційний університет

Стаття присвячена дослідженню віртуального освітнього середовища як засобу формування країнознавчої та лінгвокраїнознавчої компетенцій у студентів немовних спеціальностей. Значну увагу приділено особливостям віртуального освітнього середовища, а також способам і методам його застосування для формування країнознавчої та лінгвокраїнознавчої компетенцій у студентів немовних спеціальностей. Крім того, проаналізовано погляди різних учених на сутність і характерні риси віртуального освітнього середовища.

Ключові слова: *віртуальне освітнє середовище, країнознавча та лінгвокраїнознавча компетенції, інноваційні технології.*

Статья посвящена исследованию виртуальной образовательной среды как средства формирования страноведческой и лингвострановедческой компетенций у студентов неязыковых специальностей. Значительное внимание уделено особенностям виртуальной образовательной среды, а также способам и методам ее применения для формирования страноведческой и лингвострановедческой компетенций у студентов неязыковых специальностей. Кроме того, проанализированы взгляды разных ученых на сущность и характерные черты виртуальной образовательной среды.

Ключевые слова: *виртуальная образовательная среда, страноведческая и лингвострановедческая компетенции, инновационные технологии.*

Zhuravel T.V., Khaidari N.I. VIRTUAL EDUCATIONAL ENVIRONMENT AS A MEANS OF FORMING COUNTRY-SPECIFIC AND LINGVISTIC-CULTURAL COMPETENCIES OF STUDENTS OF NONLINGUISTIC SPECIALITIES

The article deals with the virtual educational environment as a means of forming contry-specific and linguistic-cultural competences of students of nonlinguistic specialties. Considerable attention is paid to the peculiarities of the virtual educational environment, as well as ways and methods of its application for the formation of cross-cultural and linguistic cross-cultural competences of students of non-language specialties. In addition, the views of various scholars on the essence and characteristics of the virtual educational environment are analyzed in the article.

Key words: *virtual educational environment, contry-specific and linguistic-cultural competences, innovation technologies.*

Постановка проблеми. У полікультурних умовах сучасного життя будь-яка освічена людина має володіти значним багажем знань, необхідних для повноцінного функціонування в суспільстві. Сьогодні володіння мовними, мовленнєвими, а також соціокультурними компетенціями в комплексі зі знаннями не тільки про мову, а й про культуру тієї країни, мова якої вивчається, набуває неабиякої необхідності. Саме вміння практичного втілення таких знань становлять основу країнознавчої та лінгвокраїно-

знавчої компетенцій, без наявності яких неможлива вичерпна комунікація між різними людьми, країнами та народами. Крім того, бурхливий розвиток сучасного віртуального середовища надає багатий матеріал для тих, хто став на шлях вивчення іноземної мови. Віртуальні технології можуть стати засобом розвитку й удосконалення вмінь і навичок аудіювання, говоріння, читання та письма – тих базових умінь, які повинен опанувати будь-який знавець мови. Саме тому сьогодні все більше уваги приділя-

ється створенню й застосуванню віртуального освітнього середовища, що визначає специфіку освітньої діяльності студентів і педагогів за допомогою мультимедійних, телекомунікаційних та інших електронних засобів навчання й технологій.

Серед проблем, що належать до галузі дослідження методики іноземних мов, комунікативна компетенція і способи її досягнення є однією з найбільш актуальних. Опанувати комунікативну компетенцію іноземною мовою, не перебуваючи в країні мови, що вивчається, є надзвичайно складним завданням. Тому на заняттях з іноземної мови викладач має намагатися створити реальні й уявні ситуації спілкування, використовуючи для цього різноманітні методи та прийоми роботи. Під час вирішення цієї проблеми величезну роль відіграють інноваційні технології, які допомагають дати студентам більш повну й точну інформацію з досліджуваної теми, підвищують наочність навчання та викликають прагнення до подальшого вдосконалення мовленнєвої культури.

Звідси очевидна важливість і актуальність дослідження використання віртуального освітнього середовища на заняттях з іноземної мови для студентів немовних спеціальностей. Крім того, таке середовище дає змогу застосування більш чітких шляхів і методів формування таких необхідних складників соціокультурної компетенції, як лінгвокраїнознавча і країнознавча компетенції в майбутніх фахівців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз вітчизняних і зарубіжних наукових праць з організації освітньої діяльності показує, що на сучасному етапі віртуальне освітнє середовище набуває все більшої популярності серед працівників освіти. Використання інноваційних технологій у процесі викладання іноземної мови з метою вдосконалення іншомовної підготовки фахівців стало предметом вивчення таких учених, як В. Безпалько, Г. Селевко, П. Данкель, Р. Хартіган та ін. Питання формування країнознавчої й лінгвокраїнознавчої компетенцій детально досліджено в працях Е. Хірша, В. Сафонової, М. Нефедової, Т. Лотарьової, С. Роман та ін.

Постановка завдання. Мета дослідження полягає у виявленні потенціалу використання віртуального освітнього середовища для формування країнознавчої та лінгвокраїнознавчої компетенції у студентів немовних спеціальностей.

Виклад основного матеріалу дослідження. Опанування іноземної мови як засобу міжкультурної комунікації є неможливим без одночасного заглиблення у від-

повідну культуру. Американський професор Е. Хірш вважає, що культура країни, мова якої вивчається, – це особливе поєднання знань, досвіду й історичного підґрунтя, що дає студентам змогу бути адекватними учасниками міжкультурної комунікації [4, с. 5]. Країнознавча компетенція – це знання студентів про культуру країни, мова якої вивчається (знання історії, географії, економіки, державного устрою, особливостей побуту, традицій і звичаїв країни) [1, с. 43].

Лінгвокраїнознавча компетенція передбачає володіння студентами особливостями мовленнєвої та немовленнєвої (міміка, жести, що супроводжують висловлювання) поведінки носіїв мови в певних ситуаціях спілкування, тобто сформованість в учнів цілісної системи уявлень про національно-культурні особливості країни, що дає можливість асоціювати з мовною одиницею ту саму інформацію, що й носії мови, і досягати в такий спосіб повноцінної комунікації [1, с. 43]. Основою лінгвокраїнознавчої компетенції є національно-культурний компонент іноземної мови, який відбивається в одиницях різних рівнів мови, а також фонові знання типового освіченого представника певної лінгвокультурної спільноти. Ці знання становлять досить великий і неоднорідний простір, адже вони позначають усе те, що є характерним для культури, побуту, традиції упродовж різних історичних епох.

Натепер досить важливим для працівників у галузі освіти є питання щодо вдосконалення та пошуку нових методик навчання студентів у підготовці до їхньої майбутньої професійної діяльності й формування в них країнознавчої та лінгвокраїнознавчої компетенцій.

Така зосередженість роботи викладачів іноземної мови саме в цьому напрямі зумовлена Державним стандартом вищої освіти, де йдеться про забезпечення високого рівня науково-теоретичного та методичного рівня викладання дисциплін у повному обсязі освітньої програми відповідно до спеціальності, а також здійснення освітньої діяльності певного напрямку, яка забезпечує якісну підготовку фахівців відповідних освітньо-кваліфікаційних рівнів і відповідає стандартам вищої освіти.

Виходячи з Державного стандарту й вимог до викладання іноземних мов, завдання викладачів іноземних мов полягає в забезпеченні всіх змістових ліній мовного компонента, таких як мовленнєва, мовна, соціокультурна і діяльнісна, де соціокультурна змістова лінія має забезпечувати вироблення й удосконалення вмінь і навичок із засвоєння культурних і духовних ціннос-

тей свого та інших народів, норм, які регулюють стосунки між поколіннями, статями, націями, сприяють естетичному й морально-етнічному розвитку, соціокультурна змістова лінія забезпечує формування соціокультурної компетенції як однієї з чотирьох головних компетенцій [2].

Саме тому неабиякої актуальності сьогодні набуває впровадження віртуального середовища в освітній процес, а також наукове обґрунтування віртуального освітнього середовища та конкретизації шляхів, у рамках яких можливе його ефективне використання в освітніх системах. Віртуальне освітнє середовище – це відкрита система, в рамках якої на основі застосування технологій віртуальної реальності забезпечується ефективно-інтерактивне самонавчання в освітньому процесі. Безперечно, віртуальне освітнє середовище є соціокультурним феноменом реальної дійсності, але його дидактичний потенціал залишається недостатньо розкритим, оскільки наявні суперечності між потребами освітньої практики в ефективному освітньому середовищі і станом наукового знання про них. Важливою проблемою є розроблення моделі віртуального освітнього середовища та визначення шляхів оптимального застосування технологій віртуальної реальності в освіті.

Застосування технологій віртуальної реальності в освіті призвело до появи віртуального освітнього середовища, в рамках якого можлива безперервна самореалізація й саморозвиток вільної, активної і творчої особистості за умови організації та функціонування освітніх систем на базі технологій віртуальної реальності із реалізованою відкритістю й «масштабованістю» цих систем, інтегративність і адаптованість технологій. В освітньому процесі переважає інтерактивне самонавчання за наявності постійного зворотного зв'язку в системі «викладач-студент», а організація самостійної роботи спрямовується на розвиток навичок творчості, пізнавальної активності й системності мислення суб'єктів навчання. Важливими складниками є забезпечення доцільності навчання за рахунок дотримання пріоритету навчання перед викладанням; домінування діяльнісного типу навчання; організації самостійної навчальної діяльності; підвищення мотивації навчання за допомогою використання засобів комплексного представлення та маніпулювання аудіовізуальною інформацією; підвищення рівня емоційного сприйняття інформації й формування умінь реалізовувати різні форми самостійної діяльності щодо оброблення інформації.

Віртуальне освітнє середовище є творчим середовищем, навчання в якому можливе за наявності високої внутрішньої мотивації студентів, їхнього емоційного піднесення та позитивного, оптимістичного настрою. Необхідною умовою навчання у віртуальному освітньому середовищі є реалізація особистісно-орієнтованої освітньої парадигми з відсутньою необхідністю абсолютизації методик викладання. Ступінь довіри викладачів до ініціатив студентів у такій системі вищий, ніж у традиційній системі освіти. При цьому активність студентів залишається високою, оскільки технології продуктивної творчої діяльності надають ґрунтовні можливості для самореалізації студента, будучи важливим складником забезпечення ефективного навчального процесу.

Упровадження інформаційно-комунікаційних технологій із використанням мультимедійних технологій і віддаленого доступу до інформаційно-освітніх ресурсів сприяють ґрунтовному забезпеченню безперервності віртуального навчання, а можливість вибору плану та методики навчання – розкриттю й виявленню індивідуальних творчих здібностей студентів. Реалізація інтенсивних форм і методів навчання особливо під час організації самостійної навчальної діяльності у віртуальному освітньому середовищі є суттєвим фактором підвищення мотивації до навчально-пізнавальної діяльності, підвищення рівня емоційного сприйняття нового матеріалу. У віртуальному освітньому середовищі реалізується сукупність умов, що сприяють процесу активної взаємодії між викладачами і студентами завдяки орієнтації на виконання різних видів самостійної роботи, в тому числі інформаційно-навчальної, експериментально-дослідницької, науково-практичної діяльності на основі інформаційних освітніх технологій.

У навчальних цілях віртуальні технології почали застосовуватися ще в 1960-х роках, коли за допомогою спеціальних тренажерів пілоти освоювали способи керування літаком. З 1980-х років у США стали створюватися принципово нові системи діалогового керування машиностворюваними образами насамперед для вирішення завдань підготовки військового персоналу. Але сьогодні мова вже йде про створення віртуальної освіти, що визначає специфіку освітньої діяльності студентів і педагогів за допомогою мультимедійних, телекомунікаційних та інших електронних засобів навчання й технологій. Ці технології сприяють подоланню психологічного бар'єру у використанні мови, що вивчається, розвитку міжкуль-

турної компетенції й таких мовних факторів, що підвищують ефективність навчання спілкування іноземною мовою, як комунікативність та інтерактивність.

Віртуальний освітній процес має низку властивих йому ознак, а саме:

- попередня невизначеність цього процесу для суб'єктів взаємодії;
- унікальність для кожного роду взаємодії суб'єктів, у тому числі й із реальними освітніми об'єктами;
- існування тільки протягом самої взаємодії.

Отже, причиною віртуальних освітніх процесів варто вважати взаємодію реальних об'єктів. Якщо один чи кілька взаємодіючих об'єктів виступають у ролі суб'єктів взаємодії (наприклад, у ролі студента, викладача), то ця взаємодія стає джерелом їхнього віртуального стану, що відрізняється від стану цих самих суб'єктів до цієї взаємодії [3, с. 115].

Під «віртуальним навчанням» розуміється процес і результат взаємодії суб'єктів та об'єктів навчання, який супроводжується створенням ними віртуального освітнього простору, специфіку якого визначають ці об'єкти й суб'єкти.

Існування віртуального освітнього простору поза комунікацією викладачів і студентів неможливе. Іншими словами, віртуальне навчальне середовище створюється тільки тими об'єктами й суб'єктами, які беруть участь в освітньому процесі, а не технічними засобами чи різними посібниками, у тому числі й підручниками. Варто також відзначити, що традиційне розуміння навчання як передачі студенту певного обсягу навчального матеріалу обходиться без урахування взаємодії конкретних особистостей і встановлюється досить об'єктно, у вигляді заданих для реалізації навчальних стандартів, планів, програм тощо.

Можливості навчання, які нам пропонує віртуальне освітнє середовище, дають змогу студенту влитися в іншомовну культуру, досягнути її й усвідомити, а часто й пережити її «зсередини». Застосування країнознавчої та лінгвокраїнознавчої інформації не можна навчитись, лише працюючи зі звичайними підручниками, читаючи тексти й вивчаючи граматику. Звичайно ж, можна чудово володіти мовою, але бути чужинцем серед справжніх носіїв цієї мови. Таку специфічну інформацію, яка допомагає у формуванні країнознавчої та лінгвокраїнознавчої компетенції, можна здобути лише шляхом занурення в іншомовне середовище і спілкування в ньому, чому й допомагає віртуальне освітнє середовище, у якому використовуються різні форми, методи та види

навчання. Крім того, віртуальне освітнє середовище пропонує широке поле можливостей для формування й подальшого вдосконалення своїх країнознавчих і, звісно, лінгвокраїнознавчих компетенцій студентами немовних спеціальностей шляхом сприйняття, розуміння, вивчення та практичного застосування не тільки мовних, а й позамовних чинників, надаючи студентам можливість обирати та використовувати величезну кількість автентичних навчальних матеріалів.

Розглядаючи віртуальне освітнє середовище, неможливо не згадати про мережу Інтернет. У наш час Інтернет володіє надзвичайними інформаційними можливостями й надає великий спектр послуг. Студенти, використовуючи Інтернет, отримують необмежений доступ до цікавих країнознавчих матеріалів із різних галузей, таких як «Культура», «Музика», «Спорт», «Молодіжні організації» тощо. Також Інтернет дає можливість іншомовного спілкування з представниками іншої культури шляхом листування електронною поштою, що, безумовно, впливає на розвиток лексики, збільшення словникового та фразеологічного запасу, також корегується й відточується культура написання листів та орфографія. Ще одним вагомим та ефективним засобом формування країнознавчої й лінгвокраїнознавчої компетенцій студентів немовних спеціальностей є інформаційні технології в сукупності з використанням аудіовізуальних засобів. Інформаційні технології створюють необмежену кількість можливостей для урізноманітнення та інтенсифікації навчального процесу. Аудіовізуальні засоби створюють надзвичайно широкі можливості для формування як країнознавчої, так і лінгвокраїнознавчої компетенції в найбільш наближеному до реалій іншої країни стані, оскільки відображають сучасну дійсність іншої країни.

Крім того, віртуальне освітнє середовище дає змогу студентам використовувати електронні лабораторії. Віртуальні лабораторії являють собою універсальну систему навчання англійської мови та допомоги в роботі викладача. Застосування електронних лабораторій видавництва Longman "MyEnglishLab" [5] як на заняттях, так і в позааудиторний час дає змогу розвивати в студентів одночасно декілька навичок англійської мови – читання, письма та аудіювання. Крім того, лабораторія економить час викладача і студента завдяки можливості моментальної комп'ютерної перевірки домашніх завдань і складання «рейтингу» успішності студентів. Отже, застосування електронних лабораторій має низку цін-

них переваг, що включають економію часу в навчальному процесі, можливість інтерактивного (дистанційного) спілкування зі студентами, комп'ютерної та індивідуальної перевірки виконання домашніх завдань, створення додаткових домашніх завдань для кожного заняття.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, використання інноваційних технологій на заняттях зі студентами немовних спеціальностей є дуже зручним, плідним і перспективним. Процес навчання стає більш привабливим для студентів, оскільки вони отримують необмежений доступ до більш «свіжих» і цікавих країнознавчих і лінгвокраїнознавчих матеріалів, що вигідно відрізняється від застарілих текстів у підручнику. Загалом необхідно зауважити, що використання віртуального освітнього середовища для формування країнознавчої та лінгвокраїнознавчої компетенції в студентів немовних спеціальностей дає змогу створити унікальне навчальне середовище, в якому, з одного боку, активізується діяльність кожного студента в процесі навчання (виконання індивідуальних завдань on-line, підготовка презентацій, використання електронних лабораторій тощо), а з іншого – створюються ситуації для колективної діяльності студентів (перегляд відеофільмів, прослуховування аудіозаписів тощо), виявляється їхня творча

активність та індивідуально-особистісні особливості. За допомогою застосування віртуального освітнього середовища студенти також поступово долучаються до дослідницької діяльності, формуючи навички орієнтування у величезному інформаційному просторі й самостійного прийняття рішень, що є основним завданням навчання не тільки для формування країнознавчої та лінгвокраїнознавчої компетенції, а й для опанування будь-якого предмета у сфері вищої освіти.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах : [підручник] / [О.Б. Бігич, Н.О. Бражник та ін.]. – 2-е вид., випр. і перероб. – К. : Ленвіт, 2002. – 328 с.
2. Про вищу освіту : Закон України від 17.01.2002 № 2984-III (станом на 05.12.2012). Розділ III. Стандарти вищої освіти / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2984-14>.
3. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии : [учебное пособие] / Г.К. Селевко. – М. : Народное образование, 1998. – 256 с.
4. Hirsch E.D. The Dictionary of Cultural Literacy: What Every American Needs to Know / E.D. Hirsch. – Boston : Houghton mifflin company, 2002. – 647 p.
5. Longman "MyEnglishLab" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.myenglishlab.com>.